

Sygn. akt III AUa 1093/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2014 r. w Szczecinie

sprawy M. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział wG.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 30 września 2013 r. sygn. akt VI U 988/13

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO del. Beata Górską SSA Anna Polak SSA Zofia Rybicka - Szkibiel

Sygn. akt III AUa 1093/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 6 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w G. na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.) oraz art. 184 ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna), odmówił ubezpieczonemu przyznania emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych,

z uwagi na nieudowodnienie 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Organ rentowy wskazał, że na 1 stycznia 1999 r. przyjął za udowodnione okresy: 28 lat, 11 miesięcy i 9 dni ogólnego stażu ubezpieczeniowego, w tym 28 lat, 7 miesięcy i 3 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 6 dni okresów nieskładkowych. Staż pracy w szczególnych warunkach wyniósł 6 miesięcy i 2 dni. Organ rentowy stwierdził nadto, że nie uwzględnił jako okresu pracy w szczególnych warunkach okresów: 1) od 1 lipca 1976 r. do 2 lipca 1979 r. na stanowisku spawacza, ponieważ w świadectwie pracy za ten okres wykazano, że ubezpieczony pracował wówczas na stanowisku spawacza-mechanika, więc z uwagi na wykonywanie pracy również jako mechanik, praca na stanowisku spawacza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jest, w ocenie ZUS, wątpliwa, a nadto należałoby wykazać, w jakim wymiarze i w jakim okresie ubezpieczony wykonywał pracę spawacza, a w jakim pracę mechanika; 2) od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. na stanowisku formierza ręcznego-brygadzisty – z uwagi na wykonywanie również pracy brygadzisty, praca na stanowisku formierza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jest, w ocenie organu rentowego, wątpliwa,

a ponadto należałoby wykazać, w jakim wymiarze i w jakim okresie ubezpieczony wykonywał pracę formierza ręcznego, a w jakim brygadzisty; 3) od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r.- przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych

oraz produkcji surowców, półfabrykatów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, w produkcji wosku i woskoli, na stanowisku formierza ręcznego – ponieważ w aktach sprawy znajdują się zaświadczenia RP-7 za ten okres, w których wykazano, że ubezpieczony pracował na stanowisku pracownika produkcji – mistrza, szefa produkcji. Organ rentowy poinformował jednocześnie, że nazwa stanowiska pracy, na jakim zatrudniony jest pracownik, stwierdzona w świadectwie pracy – nie może być podobna, niepełna lub zmieniona, a ponadto praca na stanowisku szefa produkcji stale i w pełnym wymiarze czasu pracy nie uprawnia do emerytury w szczególnych warunkach – do zadań szefa należy bowiem wiele innych czynności, m.in. o charakterze administracyjno-biurowym.

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji. Podniósł, że w okresach od 1 lipca 1976 r. do 2 lipca 1979 r., od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. oraz od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach, o czym świadczą złożone świadectwa pracy; pracę w szczególnych warunkach wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nadto, na potwierdzenie powyższych okoliczności zawnioskował o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków. Wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do emerytury, ewentualnie o jej uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Powtórzył argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Wskazał dodatkowo, że kwestią wymagającą wyjaśnienia będzie zapis na rewersie świadectwa pracy za okres od 1 lipca 1976 r. do 2 lipca 1979 r. dotyczący kary 10 miesięcy aresztu, gdyż należy ustalić, w jakim okresie przed datą rozwiązania stosunku pracy ubezpieczony nie świadczył pracy.

Wyrokiem z 30 września 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 22 maja 2013 r.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony urodził się (...) Do 21 maja 2013 r. pobierał świadczenie rehabilitacyjne. Od 6 września 1973 r. do 4 sierpnia 1975 r. pracował jako spawacz w Przedsiębiorstwie Budowlano (...) we W.. W okresie od 1 lipca 1976 r. do 2 lipca 1979 r. pracował

w (...) w G. na stanowisku spawacza-mechanika. Od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. pracował w firmie (...) jako brygadzysta, a od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. w spółce (...) jako szef produkcji. Dnia 17 maja

2013 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie emerytury. Udowodnił łączny okres ubezpieczenia w wysokości wymaganych 25 lat. Organ rentowy decyzją z 6 czerwca 2013 r. odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury.

Sąd I instancji zważył, że odwołanie złożone przez ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie. Wskazał, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była decyzja

z 6 czerwca 2013 r. odmawiająca ubezpieczonemu prawa do emerytury. Analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony wykazał, iż spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury. Zgodnie z przepisem

art. 184 ustawy emerytalnej, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27. (ust. 1). Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2). W myśl przepisu art. 32 cytowanej ustawy, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3 zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Wymagany okres pracy w warunkach szczególnych to

15 lat.

Sąd I instancji wskazał, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne

lub otoczenia (ust. 2 art. 32 ustawy). Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32 ustawy). Dotychczasowymi przepisami były przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U nr 13 poz. 86) oraz z dnia 7 lutego 1983 r.

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8 poz.43 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.). Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Okresy pracy, o których mowa, stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach. Podobnie określa to rozporządzenie Rady Ministrów z 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia, które w § 2 stanowi, iż okresy prac, (prace zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia wymienione w załączniku do rozporządzenia), podlegają zaliczeniu do pierwszej kategorii zatrudnienia bez względu na podporządkowanie resortowe zakładu pracy, jeśli pracownik pracę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Sąd Okręgowy stwierdził, że tym samym ubezpieczony, chcąc udowodnić okres pracy w szczególnych warunkach stosownie do treści w/w przepisów, powinien przedłożyć świadectwo pracy potwierdzające tę okoliczność, wystawione przez zakład pracy po ustaniu zatrudnienia. W przedmiotowej sprawie wnioskodawca przedłożył takie dokumenty.

Organ rentowy na ich podstawie uwzględnił okres pracy

w szczególnych warunkach od 29 lipca 1971 r. do 29 stycznia 1972 r., czyli 6 miesięcy i 2 dni. Organ rentowy nie uwzględnił natomiast pracy ubezpieczonego w okresach od 6 września 1973 r. do 4 sierpnia 1975 r. w Przedsiębiorstwie Budowlano (...) we W.; od 1 lipca 1976 r. do 2 lipca 1979 r. w (...)

w G.; od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. w firmie (...) i od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. w spółce (...)

– Polska w M..

Sąd I instancji podkreślił, że postępowanie przed organem rentowym sprowadza się do analizy dokumentacji zgromadzonej w aktach, jednakże ograniczenia dowodowe dotyczą wyłącznie postępowania przed organami rentowymi. Natomiast

w postępowaniu sądowym dopuszczalne jest ustalenie charakteru pracy i jej okresów także w oparciu o inne dowody (por. uchwała SN z 21 września 1984 r., sygn. akt

III UZP 48/84, niepubl). Sąd Okręgowy wskazał, że w uchwale z 10 marca 1984 r.

w sprawie III UZP 6/84, Sąd Najwyższy stwierdził, że okresy zatrudnienia

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.

Nr 8, poz. 43) mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi, niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy (por. wyrok SN

z 4 sierpnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNP 2000/11/439). Dlatego też obowiązkiem sądu było dopuszczenie wszelkich dostępnych dowodów i weryfikacja ich w ramach swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 KPC).

Sąd Okręgowy stwierdził, że ze świadectw pracy i świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach oraz dokumentów z akt osobowych wynikało, że ubezpieczony pracował w w/w zakładach na różnych stanowiskach. Dokumenty te nie wzbudziły wątpliwości Sądu I instancji co do ich autentyczności. Dlatego uznano je za wiarygodne.

Nadto, na okoliczność świadczenia przez ubezpieczonego pracy

w warunkach szczególnych, Sąd meriti dopuścił dowód z przesłuchania świadków: S. - pracodawcy skarżącego oraz W. i W.

- wieloletnich współpracowników ubezpieczonego. Świadek W.

i ubezpieczony zgodnie zeznali, że w (...) w G. wnioskodawca pracował jako spawacz. Zeznania te nie były zgodne z dowodami z dokumentów, gdyż w angażach i świadectwie pracy wskazano na pracę ubezpieczonego jako mechanika – spawacza, a nie tylko spawacza. Sąd I instancji zaakcentował, że za w/w okres ubezpieczony nie otrzymał świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Oceniając zaoferowane w tym zakresie dowody, Sąd Okręgowy uznał, że nie można tego okresu uznać za okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych, ponieważ dowody

z dokumentów przeczą zeznaniom świadków i ubezpieczonego. Za bardziej wiarygodne Sąd meriti uznał dowody z dokumentów, ponieważ pochodzą one z okresu pracy ubezpieczonego, a zeznania zostały złożone po kilkudziesięciu latach i to

w kontekście sprawy o przyznanie wnioskodawcy emerytury.

Sąd Okręgowy wskazał odnośnie okresu pracy w firmie świadka J. S. i w spółce (...), że świadkowie i ubezpieczony zeznali zgodnie, co do charakteru jego pracy. Firma (...) i spółka (...) to firmy branży chemicznej produkujące zlewozmywaki, zderzaki i inne akcesoria, tzw. laminaty z żywicy i tworzyw sztucznych. Podstawowym produktem do laminatów jest żywica i mata szklana. Proces produkcji rozpoczyna się od nacięcia maty szklanej i jej nasączenia żywicą (żelkotem na bazie żywicy). Tak sporządzone tworzywo sztuczne nakłada się na różne formy i tam wałkuje aby je odpowietrzyć, następnie obcina się niepotrzebne części i dołącza się do tworzywa sztucznego detale. Dany produkt, np. zlewozmywak, poddawany jest później matowaniu i lakierowaniu. Po wyschnięciu otrzymujemy produkt finalny z tworzywa sztucznego. Świadek S.

- pracodawca ubezpieczonego zeznał, że był on brygadzystą, który nadzorował proces technologiczny produkcji elementów z tworzyw sztucznych. Zeznał, iż był tzw. brygadzystą pracującym i nadzorującym pracę podległych mu laminarzy, formierzy, lakierników czy matowaczy. Wyjaśnił, że wystawił wnioskodawcy świadectwo pracy na stanowisku brygadzysty, a świadectwo pracy w szczególnych warunkach na stanowisku formierza ręcznego – brygadzysty. Organ rentowy to właśnie zakwestionował podając, że w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r., praca na stanowisku brygadzysty czy też brygadzysty – formierza ręcznego nie została uznana za pracę

w warunkach szczególnych. W zakresie okresu zatrudnienia w B. – Polska, świadek W. i ubezpieczony zeznali, że praca polegała na nadzorze procesu produkcji elementów z tworzyw sztucznych. Podobnie jak u S., produkcja zaczynała się od laminatu poprzez montaż, obcinanie, aż do lakierowania. W spółce (...) ubezpieczony nadzorował pracę kilkudziesięciu osób i był osobą, która wykonywała wszystkie czynności na poszczególnych etapach procesu

technologicznego, a w szczególności tworzył formy jako formierz (w sytuacji, gdy zleceniodawca nie dołączył do zamówienia projektu formy). W świadectwie pracy w szczególnych warunkach ubezpieczony figuruje jako szef produkcji i formierz ręczny na wydziale tworzyw sztucznych. To właśnie kwestionował organ rentowy wskazując, że szef produkcji nie został wymieniony jako osoba świadcząca pracę w warunkach szczególnych.

Sąd I instancji stwierdził, że stosownie do wykazu A działu IV pkt 17 załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., do prac w szczególnych warunkach zaliczono, m.in. prace przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcji surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcję wosków i woskoli. Natomiast zgodnie z działem XIV pkt 24 wykazu A, do prac w szczególnym charakterze zaliczona została kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

Dokonując subsumcji Sąd Okręgowy uznał, że okres pracy ubezpieczonego w firmie (...) oraz w spółce (...) były okresami pracy w szczególnych warunkach. Wskazał, że różna nomenklatura stosowana w analizowanych dokumentach nie miała bowiem decydującego znaczenia przy ustaleniu faktu pracy w warunkach szczególnych - decydował rzeczywisty charakter czynności wykonywanych przez ubezpieczonego, a te polegały na kontroli międzyoperacyjnej i dozorcze procesu produkcji żywic i tworzyw sztucznych od laminowania do lakierowania. W procesie technologicznym z żywic i maty szklanej powstawały produkty z tworzyw sztucznych. Stwierdził, że jedną z podstawowych czynności w procesie technologicznym było formowanie produktu finalnego i dlatego w dokumentach wydanych po zakończeniu stosunku pracy ubezpieczony figuruje jako formierz czy formierz ręczny. W rzeczywistości był on szefem produkcji, brygadzystą czy mistrzem nadzorującym proces produkcji i przetwarzania żywic i tworzyw sztucznych wykonującym pracę formierza, laminarza czy lakiernika. Była to praca w szczególnych warunkach określona w w/w przepisach rozporządzenia. Sąd Okręgowy wskazał nadto, że okresy pracy od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. (6 lat i 5 miesięcy) i od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. (6 lat i 6 miesięcy), uzupełnione okresem uznanym, tj. 6 miesięcy i 2 dni dawały 13 lat, 5 miesięcy i 2 dni pracy w warunkach szczególnych. Do wymaganych 15 lat brakowało 1 roku, 6 miesięcy i 28 dni.

W ocenie Sądu I instancji, okres pracy ubezpieczonego od 6 września 1973 r. do 4 sierpnia 1975 r. w Przedsiębiorstwie Budowlano (...) we W., był okresem pracy w warunkach szczególnych określonym w wykazie A dziale XIV poz. 12 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.: prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorym. Sąd meriti wskazał, że z niekwestionowanego przez organ rentowy świadectwa pracy za ten okres wynikało, iż ubezpieczony od początku zatrudnienia do jego zakończenia był spawaczem, co pozwalało to na zaliczenie 1 roku i 11 miesięcy pracy w warunkach szczególnych i uzupełniało z naddatkiem okresy zatrudnienia w warunkach szczególnych. Ubezpieczony dopiero na rozprawie wskazał na ten okres, bo jak wyjaśnił, za ten okres nie miał dokumentów z akt osobowych. Tymczasem świadectwo pracy z 14 października 1975 r. potwierdzało pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku spawacza i było wystarczającym dowodem na pracę w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny 60 lat 16 marca 2013 r., jednak do 21 maja 2013 r. pobierał świadczenie rehabilitacyjne i dlatego prawo do emerytury nabył od 22 maja 2013 r. (art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy. Zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że: - ubezpieczony w sposób wiarygodny i niebudzący wątpliwości wykazał, że praca, jaką wykonywał w okresie od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. w firmie (...) (Zakład (...) w Zakresie (...) w Ś.) w charakterze brygadzysty, a następnie w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) sp. z o.o. w okresie od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. w charakterze szefa produkcji, były pracami opisanymi w dziale XIV pkt 24 wykazu A – kontrola międzyoperacyjna i dozór produkcji żywic i tworzyw sztucznych do laminowania i

lakierowania, w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.; - świadectwo pracy z 14 października 1975 r. wystawione przez Przedsiębiorstwo Budowlano- (...) we W. jest wystarczającym dowodem na okoliczność wykonywania przez ubezpieczonego

w okresie w nim wskazanym, pracy w szczególnych warunkach, w rozumieniu przepisów rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Organ rentowy podniósł, że Sąd

I instancji błędnie przyjął, że ubezpieczony w spornym okresie pracował przy produkcji, tudzież przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych, ponieważ zarówno

z zeznań ubezpieczonego, jak i świadków wynika, że w zakładzie (...), a następnie (...), nie produkowano żywic i tworzyw sztucznych, nie przetwarzano żywic i tworzyw sztucznych, lecz wyroby finalne, przy wykorzystaniu żywic i tworzyw sztucznych. Nie były to półfabrykaty, czy też półprodukty. Wskazał nadto, że w okresie zatrudnienia w firmie (...) oraz (...), ubezpieczony wielokrotnie korzystał z zasiłków chorobowych, co wynika z akt ZUS, a co wyklucza możliwość uwzględnienia całego spornego okresu jako okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem organu rentowego, także wskazane na rozprawie przez ubezpieczonego świadectwo pracy z 14 października 1975 r. wystawione przez Przedsiębiorstwo Budowlano- (...) we W., nie jest wystarczającym dowodem na okoliczność wykonywania przez ubezpieczonego we wskazanym okresie, pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Zdaniem organu rentowego, przedstawione przez ubezpieczonego dowody na okoliczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach w spornym okresie, nie zasługiwały na uwzględnienie i przyjęcie przez Sąd I instancji, że ubezpieczony udokumentował co najmniej 15-letni okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach i, tym samym, spełnił warunki do nabycia prawa do emerytury w warunkach szczególnych. W związku z powyższym, organ rentowy wniósł o: uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o: zmianę wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego.

Ubezpieczony w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji

oraz o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania. W ocenie ubezpieczonego, zgromadzony materiał dowodowy pozwala na przyjęcie ustaleń Sądu I instancji. Nadto podniósł, że nie ulega wątpliwości, iż świadczył pracę zgodnie z pkt 24 działu XIV wykazu A – załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

– w zakresie wskazanym w tym wykazie. Podkreślił, że w sprawie tej, decydował rzeczywisty charakter czynności wykonywanych przez ubezpieczonego. Wskazał, że w procesie technologicznym w zakładzie pracy p. S., z żywicy i maty szklanej powstawały produkty z tworzyw sztucznych, zgodnie z pkt 17 Działu IV wykazu A – załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Zaakcentował również, że przedmiotem zarzutów apelacyjnych nie były kwestie korzystania przez ubezpieczonego z zasiłków chorobowych i fakt wzmiankowania takiej sytuacji

w treści uzasadnienia pisma procesowego, bez wyraźnego wskazania zarzutu apelacyjnego i wskazania, na czym polega uchybienie Sądu I instancji winno

– w ocenie ubezpieczonego – dyskwalifikować ponowną weryfikację takiej kwestii przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie. Wskazał, że niezależnie od powyższego, zarzut braku przypisania świadectwu pracy z 14 października 1975 r. waloru przesądzającego o udowodnieniu świadczenia pracy w szczególnych warunkach przez ubezpieczonego w okresie tam wskazanym, jest oczywiście chybiony i niepoparty żadną argumentacją. Podkreślił, że zarówno wiarygodność, jak i moc dowodowa takiego dokumentu nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości. Ubezpieczony zaprzeczył wszelkim wyraźnie nieprzyznanym zarzutom organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona i doprowadziła do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Kwestią decydującą o prawidłowości rozstrzygnięcia w sprawie było ustalenie czy ubezpieczony spełnił przesłanki uzasadniające przyznanie prawa do emerytury

w wieku obniżonym w związku z pracą w warunkach szczególnych, których ocena winna zostać dokonana przez pryzmat regulacji przepisu art. 32 i 184 ustawy emerytalnej oraz przepisów rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Jakkolwiek w sprawie niesporne jest, że ubezpieczony miał ukończone 60 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu

emerytalnego, nie pozostaje w zatrudnieniu i legitymuje się ponad 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym; to otwartą pozostała ocena czy w dacie

1 stycznia 1999 r. (w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej) legitymował się wymaganym ustawą stażem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu II instancji kwestii tej Sąd Okręgowy dostatecznie nie rozstrzygnął. Oparcie się na szczątkowej dokumentacji osobowej ubezpieczonego i zeznaniach świadków, bez poszukiwania dodatkowych źródeł dowodowych, spowodowało wydanie przedwczesnego rozstrzygnięcia w sprawie, która nie została doprowadzona do stanu nadającego się do definitywnego rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych – nie nazwa zajmowanego stanowiska, a zakres faktycznie wykonywanych czynności ma znaczenie przy ocenie, czy pracownik pracował

w warunkach szczególnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2011 r. I UK 393/10, Lex nr 950426, wyrok SA w Lublinie z 17 lipca 2011 r., III AUa 513/13, Lex nr 1335725, wyrok SA w Rzeszowie z 18 czerwca 2013 r. III AUa 267/13, Lex nr 1342366). Sąd Apelacyjny wskazuje, iż dla ustalenia, że dana osoba pracowała w szczególnych warunkach konieczne jest przyporządkowanie rodzaju wykonywanej pracy do którejś z prac wymienionych w wykazach rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Sąd I instancji przeprowadził chaotycznie i pobieżnie postępowanie dowodowe, zaniechał ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, przez co nie rozpoznał istoty sprawy, a zatem zaskarżone rozstrzygnięcie nie mogło się ostać. Sąd Okręgowy nie ustalił bowiem w sposób precyzyjny i niebudzący wątpliwości, czy charakter pracy ubezpieczonego w okresie od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. w Zakładzie (...) w Zakresie (...) w Ś., a następnie w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) sp. z o.o i w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) sp. z o.o.

w okresie od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r., pozwala na zakwalifikowanie ich jako rodzajów prac z działu IV pkt 17 wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

- produkcja i przetwórstwo żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcja wosków i woskoli – z uwzględnieniem branżowego charakteru działalności wymienionych przedsiębiorstw i zakładów pracy – w szczególności nie ustalił, czy prace tam wykonywane można zakwalifikować jako prace „w chemii” (dział IV wykazu A). Ponadto, Sąd Okręgowy nie ustalił, czy w okresie od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony faktycznie wykonywał pracę, którą można zakwalifikować jako kontrolę międzyoperacyjną i dozór produkcji żywic i tworzyw sztucznych do laminowania i lakierowania (dział XIV pkt 24 wykazu A) w rozumieniu powoływanego rozporządzenia.

Sąd Odwoławczy podkreśla, że w judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się jednomyślnie, że przewidziane w art. 32 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury

w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym, jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki

lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 tej ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. wyrok SN z 5 maja 2009 r. I UK 4/09, Lex nr 509022). Podzielając takie rozumienie instytucji emerytury z art. 32 powołanej ustawy, należy stwierdzić, że wyłącznie takie czynności pracownicze, które są wykonywane w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, kwalifikują pracę jako wykonywaną w szczególnych warunkach. Znaczące są przy tym są stopień uciążliwości owych czynników oraz wymagania wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia.

Należy dodać, że z uwagi na wyjątkowość regulacji, wykonywanie pracy

w warunkach szczególnych nie może zostać tylko uprawdopodobnione, ale musi zostać wykazane w sposób niezbity i nie budzący jakichkolwiek wątpliwości. Zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień lub wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych wymaga zawsze dowodów nie budzących wątpliwości, spójnych i

precyzyjnych (por. wyrok SN z 9 stycznia 1998 r. II UKN 440/97, OSNP 1998/22/667). Istotne jest, aby na ich podstawie możliwe było pewne ustalenie przesłanki określonej w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. (§ 2 ust. 1), to jest – że praca na tak określonym stanowisku, związanym ze szkodliwymi dla zdrowia czynnikami – była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy i stale. Podstawowy dowód w tym zakresie stanowi zgromadzona dokumentacja, w szczególności świadectwo pracy, a także inne dowody (zeznanie świadków, przesłuchanie strony). Świadectwo pracy wystawione przez pracodawcę traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (por. wyrok SN z 13 września 2011 r. I UK 107/11, Lex nr 1084700). Jeżeli zaś zachodzą wątpliwości co do stwierdzeń zawartych w świadectwie pracy, konieczne jest ich zweryfikowanie innymi dowodami, szczególnie dokumentami i dowodami osobowymi.

Sąd Odwoławczy wskazuje, że dział IV wykazu A – załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. dotyczy „prac w chemii”. Przyporządkowanie określonych rodzajów prac do działów gospodarki dokonane w załączniku do powoływanego rozporządzenia nie jest przypadkowe. Wskazuje ono, z jakiego rodzaju szkodliwymi czynnikami oddziałującymi na organizm ma się do czynienia wykonując poszczególne rodzaje prac. Sąd Apelacyjny wskazuje w tym zakresie na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 19 marca 2012 r. (II UK 166/11, Lex nr 1171002), zgodnie z którym, przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Co do pracy w chemii, niewątpliwie jest, że praca ta uznawana jest za pracę w warunkach szczególnych ze względu na oddziaływanie na organizm szkodliwych substancji chemicznych.

W świetle powyższych rozważań, w niniejszej sprawie, na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, w tym w szczególności szcążkowej dokumentacji i chaotycznych zeznań świadków, Sąd I instancji nie mógł bez wątpliwości i precyzyjnie ustalić, że ubezpieczony w spornych okresach wykonywał pracę w rozumieniu działu IV pkt 17 wykazu A – załącznika do rozporządzenia

z 7 lutego 1983 r. Nie ustalił bowiem tak istotnych okoliczności jak: zakres

i przedmiot działania przedsiębiorstw, w których pracował ubezpieczony czy też profil produkcji. Sąd Okręgowy powinien zatem ustalić powyższe okoliczności, ponieważ dopiero wówczas możliwe będzie określenie, czy ubezpieczony pracował „w chemii” wykonując czynności określone w pkt 17 działu IV wykazu A. Należy ustalić, czy mały zakład rzemieślniczy prowadził w ogóle produkcję w branży chemicznej

w pełnym zakresie (produkcji surowców, półproduktów, środków pomocniczych stosowanych do produkcji i przetwórstwa żywic i tworzyw sztucznych, a także produkcję wosków i woskoli). Czym innym jest przetwarzanie surowców, półproduktów i środków pomocniczych, a czym innym ich produkcja. Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zgromadzony

w toku postępowania przed Sądem I instancji materiał dowodowy nie pozwala na poczynienie kategoriycznych ustaleń w przedmiocie spełnienia przez ubezpieczonego przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W szczególności podkreślenia wymaga, że jeśli chodzi o pierwszy ze spornych okresów pracy - od 1 lutego 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. w Zakładzie (...) w Zakresie (...) w Ś., to poza dwoma zaświadczeniami: 1) zaświadczenie z 1 lutego 1986 r. wystawione przez J. S. o odbytych szkoleniu wstępnym w zakresie BHP, 2) zaświadczenie z 26 listopada 1987 r. wystawione przez Cech (...)

w M. o uczęszczaniu przez M. J. na podstawowy kurs BHP dla pracowników zakładów rzemieślniczych (v. akta osobowe – A2/A3, k. 33 a.s.)

– brak jest z tego okresu jakiegokolwiek dokumentacji z przebiegu zatrudnienia.

W świadectwie pracy z dnia 30 czerwca 1992 r. widnieje zapis, że ubezpieczony był brygadzystą. Rodzaju prac, jakie wykonywał i przebiegu zatrudnienia przez okres ponad 6 lat nie potwierdza jednak żaden inny dokument.

Jeśli chodzi o drugi sporny okres pracy w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) sp. z o.o. w M., a następnie Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) sp. z o.o. w okresie od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. – z części dokumentacji osobowej ubezpieczonego wynika, że został zatrudniony 1 lipca 1992 r. przez J. S. – Prezesa Zarządu (...) sp. z o.o. na stanowisku brygadzysty, następnie mistrza, szefa produkcji, natomiast w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wystawionym przez (...) sp. z o.o. z dnia 22 maja 2013 r. jest poświadczono, że wykonywał pracę przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcji surowców, półfabrykatów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcji wosku i woskoli – na stanowisku „formierza ręcznego” wymienionym w pkt 17 działu IV wykazu A
- załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. W świadectwie pracy z dnia 22 maja 2013 r. to samo zostało stwierdzone, pomimo zachowanej szczątkowej dokumentacji
z przebiegu zatrudnienia od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. (v. akta osobowe
– B1 do B10, C1, C3, k. 33 a.s.).

Sąd Apelacyjny wskazuje zatem, że Sąd Okręgowy, rozpoznając ponownie niniejszą sprawę, powinien poczynić odpowiednie kroki zmierzające do uzupełnienia materiału dowodowego, w szczególności winien:

- 1) zwrócić się do właściwego urzędu miasta w celu uzyskania informacji z ówczesnego wydziału handlu i usług oraz z wydziału aktywności gospodarczej – o nadesłanie zaświadczenia o zgłoszeniu do ewidencji działalności gospodarczej zakładu rzemieślniczego J. S.
- Zakładu (...) w Zakresie (...) w Ś., zawierającego pełną informację, m.in. o: dacie wpisu do ewidencji i przedmiocie działalności, a także o zmianach w powyższym zakresie, o statusie rzemieślnika/przedsiębiorcy (samodzielny przedsiębiorca czy spółka cywilnoprawna, dane wspólników), a także o dacie wykreślenia z ewidencji działalności gospodarczej;
- 2) zobowiązać organ rentowy do nadesłania akt składkowych rzemieślnika J. S. ((...)) za okres prowadzonej działalności, wraz z deklaracjami rozliczeniowymi i innymi dokumentami zgłoszeniowymi zatrudnionych pracowników do organów rentowych (akta (...), k. 13 tom I);
- 3) zobowiązać J. S. do przedłożenia dokumentów pracowniczych za okres prowadzonej działalności gospodarczej w latach 1986-1992, m.in.: akt osobowych ubezpieczonego i innych pracowników, deklaracji rozliczeniowych, dokumentacji zgłoszeniowej do ubezpieczenia, dokumentacji zgłoszeniowej do wydziału aktywności gospodarczej urzędu miejskiego;
- 4) zwrócić się do Sądu Gospodarczego o nadesłanie akt rejestrowych spółek z o.o., w których pracował ubezpieczony w latach 1992-1998 (akta (...) akty notarialne o zawiązaniu spółek, dane o przedmiocie działalności, składzie władz i wspólników spółki);
- 5) zwrócić się do KRS-u o nadesłanie informacji jak w pkt 4;
- 6) zobowiązać ubezpieczonego do poczynienia starań w celu ustalenia, w jakich archiwach znajdują się jego akta osobowe, które pozwoliłyby zweryfikować świadectwo pracy z 14 października 1975 r.;
- 7) zobowiązać strony do ewentualnego wskazania niezbędnych wniosków dowodowych.

Dopiero po zdobyciu powyższych informacji i dokumentów Sąd I instancji winien rozważyć, czy i w jakim zakresie przeprowadzić dowód z zeznań świadków, gdyż dopiero ta kolejność prowadzenia postępowania dowodowego pozwoli na dokładne ustalenie stanu faktycznego sprawy. W szczególności Sąd Okręgowy powinien uzyskać informacje za sporny okres o wielkości i strukturze zatrudnienia pracowników, rodzaju prac i charakterze wykonywanych czynności oraz wymiarze czasu pracy poszczególnych pracowników oraz ubezpieczonego. Nadto powinien zwrócić uwagę na

możliwość zdobycia informacji przez strony, pozwalających uzupełnić zebrany materiał dowodowy o dokumenty źródłowe (np. akta emerytalno-rentowe świadków).

Sąd I instancji po dokonaniu powyższych ustaleń, winien odnieść je w szczególności do przyporządkowania rodzaju/rodzajów wykonywanej przez ubezpieczonego pracy w poszczególnych miejscach pracy do danej branży, wnikliwie analizując branżę chemiczną i charakterystykę rodzaju prac określoną w pkt 17 działu IV wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., a także rozważyć, czy zatrudnienie i pełnione funkcje przez M. J. w latach 1986-1998 mogą odpowiadać nadzorowi i kontroli prac w rozumieniu pkt 24 działu XIV wykazu A powoływanego rozporządzenia.

Wskazywane powyżej istotne uchybienia i braki nie mogą zostać konwalidowane przez Sąd II instancji na etapie postępowania apelacyjnego. Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, że postępowanie dowodowe należy w całości przeprowadzić na nowo. Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawił temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO del. Beata Górska SSA Anna Polak SSA Zofia Rybicka – Szkibiel